

Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta
stv@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto asiantuntijapyyntöön VNS 2/2024 vp

Pohjanmaan hyvinvointialueen lausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle koskien Valtioneuvoston selontekoa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Pohjanmaan hyvinvointialue kiittää lausuntomahdollisuudesta ja esittää kohteliaimmin lausuntonaan seuraavaa:

Julkisen talouden suunnitelman vuosille 2025-2028 tuomat taloudelliset raamit Pohjanmaan hyvinvointialueelle tekevät lähes mahdottomaksi saada hyvinvointialueen talous tasapainoon lainsäädännön edellyttämässä aikataulussa.

Hyvinvointialueiden rahoitus on jo siirtymävaiheessa lähtenyt väärillä luvuilla, koska sosiaali- ja terveydenhuollon erottaminen kuntataloudesta ei tapahtunut siten, että aiemmin sosiaali- ja terveydenhuoltoon käytetyt rahat olisivat seuranneet mukana. Tämä näkyi erityisen hyvin Pohjanmaalla, kun hyvinvointialueen toiminta käynnistettiin vapaaehtoisena hyvinvointikuntayhtymänä jo vuonna 2022 eli vuoden aiemmin, jolloin vastaavat ongelmat nousivat ensimmäisen vuoden toiminnan jälkeen esiin. **Hyvinvointialueudistus on kuitenkin keino saada hillittyä kustannusten nousua sosiaali- ja terveystieteiden palveluissa, mutta palveluiden kehittämiseksi kustannusten kasvua hilliten tarvitaan pidempi siirtymäaika.** On tärkeää huomioida, että kansalaisten resilienssi hyvinvointialueiden palveluiden karsimiselle ja sulkemiselle on ainakin Pohjanmaalla saavuttanut tilanteen, jossa täytyy välillä rakentaa nyt puuttuvaa luottamusta siihen, että palveluita on saatavilla myös tulevaisuudessa. Valtioneuvoston strategiaosaston tuore kansalaispulssi osoittaa, että luottamus terveydenhuoltoon on koko maan tasolla alhaisimmillaan mitä se on koskaan ollut. Tällä on suuri merkitys yhteiskunnan vakaudelle ja luottamukselle päätöksentekoon ja hyvinvointivaltioon.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on tehty toiminnan alusta lähtien määrätietoisesti työtä talouden sopeuttamiseksi. **Talouden tasapainottaminen tulee tehdä kestäväällä tavalla, mikä vaikuttaa myös tulevaisuudessa kustannuksia säästävällä tavalla. Tällöin painopiste tulee siirtää ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä toimintoihin, jotka vaikuttavat siihen, että hyvinvointialueen raskaampia ja kalliimpia palveluita ei tarvittaisi tai niitä voidaan kohdentaa ennakoivasti ja suunnitelmallisesti aiempaa paremmin.** Tällainen kustannusten hallinta/säästäminen vaatii aikaa, jotta muutokset saadaan tehtyä. Pohjanmaalla on suunniteltu ennen julkisen talouden suunnitelmaa vuosille 2025-2028 77 miljoonan euron säästöt vuosille 2023-2026. Aluevaltuusto on hyväksynyt näiden säästöjen linjaukset. Myös tästä säästösummasta on vielä kohdentamatonta säästöä, koska keinoja ei ole toistaiseksi löytynyt tavalla, mikä olisi poliittisesti hyväksyttävissä. Pohjanmaalla sopeutustoimet on tehty koko uudistuksen päätavoitteita noudattaen. Olemme ylläpitäneet ja vahvistaneet peruspalveluita, panostaneet ennaltaehkäisyyn, vähentäneet erikoissairaanhoidon ja yleislääketieteen vuodeosastohoitoa sekä lopettanut 24/7 asumispaikkoja, koska niitä on selkeästi tarvetta enemmän. Tämä lisäksi hallinnosta on säästetty ja tullaan säästämään vielä lisää, kun peruspalvelut ja prosessit on saatu toimimaan.

Julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2025-2028 on kuitenkin nyt tehty linjauksia, jotka vievät pohjan järkevältä ja pitkäjänteiseltä säästämissuunnitelmalta ja pakottaa toteutuessaan heikentämään juuri peruspalveluita.

Julkisen talouden suunnitelma ja rahoituksen tarkastus toi Pohjanmaalle jo suunniteltujen 77 miljoonan säästöjen lisäksi tarpeen 25 miljoonan euron uudelle sopeutukselle ennen vuotta 2026, jotta talous saadaan tasapainoon. Muutokset palvelutarpeessa vähensivät rahoitusta vuodelle 2025 -6 miljoonaa euroa. Lisäksi, rahoitukseen vaikutti vuodelle 2025 11 miljoonan euron vähennys hallitusohjelmassa ja julkisen talouden suunnitelmassa sovitut sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävälainsäädännön muutokset. Lisäksi näiden vaikutukset vuodelle 2026 vähensivät rahoitusta.

Tällä hetkellä, kun julkisen talouden suunnitelman linjauksia ei ole vielä viety lainsäädäntöön, on alueen kuitenkin aloitettava suunnittelu, miten muutokset saadaan vietyä vuoden 2025 toiminta- ja taloussuunnitelmaan. Esimerkiksi hoitotakuuseen tehty säästölinjaus oli valtakunnan tasolla oli -130 miljoonaa euroa, mikä tarkoittaa Pohjanmaalle karkeasti muunnettuna noin 4,2 miljoonaa euroa. Jos Pohjanmaalla kohdennetaan tämä säästö suoraan hallituksen linjauksen mukaisesti, tarkoittaa se, että perusterveydenhuollon terveyskeskustyöstä tulee vähentää kustannuksia. Ainoa keino vähentää kustannuksia perusterveydenhuollosta on henkilöstö- ja vuokratkustannusten vähentäminen. Koska Pohjanmaalla on strateginen tahtotila ylläpitää lähipalveluita, jää ainoaksi keinoksi henkilöstövähennykset. 4,2 miljoonaa euroa tarkoittaa yli 100 sairaanhoitajan vähentämistä. Pohjanmaalla ei olla nykyiselläänkään päästy 14 vrk hoitotakuuseen perusterveydenhuollossa suurimmassa osassa aluetta, vaan siitä ollaan vielä kaukana. Siitä syystä **henkilöstön vähentäminen juuri peruspalveluista on täysin vastoin kansallisia uudistuksen tavoitteita tai Pohjanmaan hyvinvointialueen omia, hyväksytyjä strategisia tavoitteita.** Panostamisella digitaalisiin palveluihin, uskomme saavutettavan kohtuullinen hoitopääsyaika, mutta myös digitaalisiin palveluihin siirtyminen edellyttää henkilökuntaa, joka sitä toteuttaa. **Hyvinvointialueet rahoittavat toimintansa pääosin yleiskatteisella valtion rahoituksella ja ovat itsehallinnollisia alueita, joten sinänsä lienee hankalaa viedä esitettyjä muutoksia lainsäädäntöön siten, että ne kohdentuvat juuri hallituksen tekemiin osa-alueisiin ja vielä suunnitellussa aikataulussa. Lopulta siis säästöjen kohdentaminen jää hyvinvointialueen linjattavaksi.**

Hyvinvointialueen kustannukset muodostuvat noin 50% henkilöstökustannuksista, 35% ostopalvelusta, 6% vuokrista, 7 % tarvikkeista ja 2% muista kustannuksista. **Ainoa keino saada säästöjä on lisätä tuloja tai vähentää kustannuksia.** Kohdennettiin muutokset julkisen talouden suunnitelmassa mihin tahansa hyvinvointialueen osa-alueeseen on kustannusten vähentäminen tapahduttava jossain kustannuslajissa. Julkisuudessa jatkuvasti nostetaan esille, että hallinnosta voidaan säästää, mutta hallinnon henkilöstökustannukset, joista hallinnon kustannukset pääasiassa muotoutuvat, ovat kaikista henkilöstökustannuksista noin 5 %. Eli vaikka koko hallinto lakkautettaisiin hyvinvointialueelta ei kokonaissäästövaatimuksista vuosille 2023-2026 ole säästetty edes 25%. **Pohjanmaan hyvinvointialueella tulisi siis muutamassa kuukaudessa etsiä entisten 77 miljoonan euron säästöjen lisäksi uudet 25 miljoonaa euroa säästöä. Tämä on mahdotonta tässä aikataulussa.** Kestävä keino säästää Pohjanmaalla on 24/7 asumispalveluiden vähentäminen, mutta sen toteuttaminen vaatii enemmän aikaa.

Yhteenvetona julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028 nostamme seuraavat asiat esille:

- Rahoitusta vähennetään liian nopeassa tahdissa, jotta pystytään tekemään säästöt kestäväällä tavalla ja aikaansaadaan pysyvää kustannusten laskua
- Näin nopeat leikkaukset vaarantavat suomalaisten luottamuksen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmään.
- Hallituksen tekemät linjaukset säästöjen kohdentamisesta ovat ristiriitaisia valtakunnallisten ja Pohjanmaan hyvinvointialueen hyväksytyjen strategisten tavoitteiden kanssa
- Hallituksen tulisi tehdä linjauksia, jotka kannustaisivat vielä rohkeammin panostamaan ennaltaehkäisevään työhön

Vaasassa 13.5.2024

Marina Kinnunen

Marina Kinnunen
hyvinvointialuejohtaja
Pohjanmaan hyvinvointialue